

EDUSKUNNAN VASTAUS 297/2002 vp

Hallituksen esitys rautatielaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Asia

Hallitus on antanut eduskunnalle esityksensä rautatielaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 162/2002 vp).

Valiokuntakäsittely

Liikennevaliokunta on antanut asiasta mietinnön (LiVM 27/2002 vp).

Päätös

Eduskunta on hyväksynyt seuraavan lausuman:

Eduskunta edellyttää, että junaturvallisuuden perusteista on säädettävä lailla ja että hallitus antaa pikaisesti eduskunnalle sitä koskevan esityksen.

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lait:

Rautatielaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Tämän lain tarkoituksena on edistää rautatieliikennettä ja rataverkon käyttöä sekä parantaa rautatieliikenteen turvallisuutta.

Laissa säädetään rautatieliikenteen harjoittamisesta ja turvallisuudesta valtion rataverkolla sekä rataverkon käytöstä ja rahoituksesta. Lakia sovelletaan lisäksi yksityisraiteisiin siten kuin 27 §:ssä, 30 §:n 1 momentissa ja 38 §:ssä säädetään samoin kuin palvelujen tarjontaan yksityisraiteilla rautatieliikenteen käyttöön siten kuin 34 §:ssä säädetään.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

1) *rautatieyrityksellä* yksityisoikeudellista yhtiötä tai muuta yhteisöä, joka Euroopan talousalueella myönnetyn asianomaisen toimiluvan nojalla päätoimenaan harjoittaa rautatieliikennettä ja jolla on hallinnassaan liikenteen harjoittamiseen tarvittavaa liikkuvaa kalustoa; rautatieyrityksenä pidetään myös yksinomaan veto-voimapalveluja tarjoavia yhteisöjä;

2) *rataverkolla* Ratahallintokeskuksen hallinnassa olevaa valtion rataverkkoa;

3) *radanpidolla* radan ja siihen kuuluvien rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden sekä radanpidon tarvitseman kiinteän omaisuuden rakentamista ja ylläpitoa;

4) *rautatieliikenteen harjoittamisella* rautatieyhteyksien ja museoliikenteen harjoittajan liikennettä rataverkolla;

5) *liikennöinnillä* rautatieliikenteen harjoittajan tai radanpitoon kuuluvien töihin tai niihin liittyviin toimintoihin kuuluvaa liikennöintiä raidekulkuneuvoilla rataverkolla sekä muuta rataverkon raidealueelle ulottuvaa liikennettä, ei kuitenkaan tieliikennelain (267/1981) mukaista tieliikennettä tasoristeyksessä;

6) *ratakapasiteetilla* rataverkon ominaisuuksista johtuvaa aikaan sidottua rautatiereitin junaliikenteen välityskykyä, ei kuitenkaan radanpitoon välittömästi liittyvää junaliikennettä;

7) *ratakapasiteetin hakijalla* rautatieyhteyksien ja rautatieyhteyksien kansainvälistä yhteenliittymää;

8) *liikenteenohjauksella* myönnetyn ratakapasiteetin jaon toteuttamista sekä rataverkon liikennöinnin ohjaamista ja hallintaa yksittäisillä rautatiereiteillä ja rataverkon liikennepaikkojen raiteistoilla käytettävissä olevien liikenteenohjausjärjestelmien ja rataverkolla liikennöintiä koskevien säännösten ja määräysten mukaisesti;

9) *ylikuormitetulla ratakapasiteetilla* sellaista rautatiereittiä, jolle ei voida osoittaa haettua ratakapasiteettia ratakapasiteettihakemusten yhteensovittamisesta huolimatta;

10) *museoliikenteellä* museokalustolla tai sellaiseen rinnastettavalla kalustolla rataverkolla harjoitettavaa laajuudeltaan vähäistä liikennettä, jota harjoittava yhteisö ei tavoittele toiminnallaan liiketaloudellista voittoa;

11) *yksityisraiteella* muuta kuin Ratahallintokeskuksen hallinnassa olevaa raidetta, jolla on liittymä valtion rataverkkoon.

3 §

Radanpidon rahoitus

Rataverkkoa ylläpidetään ja rakennetaan valtion talousarviossa osoitettujen määrärahojen ja muun rahoituksen sallimassa laajuudessa. Tämän lain 3 luvussa tarkoitettu ratamaksu käytetään radanpidon rahoitukseen. Ratamaksu otetaan huomioon valtion talousarviossa.

4 §

Verkkoselostus

Ratahallintokeskus julkaisee aikataulukausittain ratakapasiteetin hakijoita varten verkkoselostuksessa tiedot niistä tämän lain ja Euroopan laajuisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuudesta annetun lain (561/2002), jäljempänä rautatiejärjestelmän yhteentoimivuuslaki, säännöksistä tai näiden lakien nojalla annetuista säännöksistä ja määräyksistä, jotka koskevat:

- 1) oikeutta rataverkolle pääsyyn;
- 2) ratamaksujen määräytymisperusteita;
- 3) ratakapasiteetin hakemista ja siihen liittyviä määräaikoja;

4) rautateiden liikkuva kalustoa koskevia vaatimuksia ja hyväksyntää; sekä

5) muita rautatieliikenteen harjoittamista ja sen aloittamisen edellytyksiä koskevia seikkoja.

Ratahallintokeskus julkaisee verkkoselostuksessa tiedot rataverkon laadusta ja laajuudesta sekä antaa tarkemmat tiedot tämän lain 13 §:ssä tarkoitettua rataverkon vähimmäiskäyttöpalveluiden sekä rataverkon käyttömahdollisuuksien ja raideyhteyksien yksityiskohdista ja saatavuudesta. Verkkoselostuksessa julkaistaan myös ne määräykset, jotka Ratahallintokeskus antaa:

- 1) erikoistuneesta ratakapasiteetista 18 §:n 1 momentin nojalla;
- 2) ylikuormitetun ratakapasiteetin etusijajärjestyksistä 18 §:n 2 momentin nojalla; sekä
- 3) rautatiereittikohtaisista ratakapasiteetin vähimmäiskäytön kynnysmääristä 23 §:n 2 momentin nojalla.

Ratahallintokeskuksen on kuultava verkkoselostusta laatiessaan Suomeen sijoittautuneita ratakapasiteetin hakijoita ja muita Suomen rataverkolle pyrkiviä ratakapasiteetin hakijoita. Ratahallintokeskuksen on julkaistava verkkoselostus määräyskokoelmassaan viimeistään neljä kuukautta ennen ratakapasiteettia koskevien hakemusten jättämiselle valtioneuvoston asetuksella säädetyn määräajan päättymistä. Jos 1 ja 2 momentissa tarkoitettut tiedot muuttuvat verkkoselostuksen voimassaoloaikana, Ratahallintokeskuksen on julkaistava muuttuneet tiedot määräyskokoelmassaan.

2 luku

Rautatieliikenteen harjoittaminen

5 §

Toimilupa

Rautatieliikenteen harjoittamista varten on oltava liikenne- ja viestintäministeriön (*ministeriö*) myöntämä toimilupa, johon voidaan sisällyttää erityisesti harjoitettavan liikenteen laajuuteen ja luonteeseen liittyviä tämän lain säännöksiä tai lain nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä täydentäviä ehtoja.

Toimilupa voidaan hakemuksesta myöntää rajoitettuna koskemaan ainoastaan henkilö- tai tavari liikennettä.

Ministeriö tarkistaa toimiluvan ja sen ehdot joka viides vuosi sen myöntämisestä. Lisäksi ministeriö voi tarkistaa, noudattaako rautatieyrittäjä sille tässä laissa tai tämän lain nojalla rautatieliikenteen harjoittamista varten asetettuja velvoitteita, jos on syytä vakavasti epäillä, ettei velvoitteita noudateta.

Yhdessä Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa myönnetty toimilupa on voimassa koko Euroopan talousalueella. Ministeriö ilmoittaa asianomaiselle toimivaltaiselle viranomaiselle, jos muussa Euroopan talousalueeseen kuuluvassa valtiossa toimiluvan saanut rautatieyrittäjä ei enää täytä luvan saamisen edellytyksiä.

6 §

Toimiluvan myöntämisen edellytykset

Ministeriö myöntää toimiluvan Suomeen sijoittautuneelle hakijalle rautatieliikenteen harjoittamiseen edellyttäen, että:

1) hakijan tarkoituksena on päätoimenaan harjoittaa rautaliikennettä hallinnassaan olevalla liikkuvalla kalustolla tai tarjota vetovoimapalveluja;

2) hakijalla on Ratahallintokeskuksen antama tai hyväksymä 11 §:ssä tarkoitettu turvallisuustodistus tai se antaa toiminnastaan vastaavan selvityksen;

3) hakija on luotettava ja sen liikkeenjohtotehtäviin määrätty henkilöt ovat hyvämaineisia ja ammatillisesti päteviä;

4) hakija on riittävän vakavarainen, niin että se kykenee tiedossa olevien seikkojen perusteella arvioiden täyttämään vähintään vuoden ajalta todelliset ja odotettavissa olevat velvoitteensa ja sitoumuksensa; sekä

5) hakijalla on 10 §:ssä tarkoitettu riittävä vastuuvakuutus tai muu sitä vastaava järjestely.

Liikkeenjohtotehtäviin määrätty henkilö ei täytä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua hyvämaineisuuden vaatimusta, jos hänet on tuomittu viimeksi kuluneiden viiden vuoden aikana vankeusrangaistukseen tai viimeksi kuluneiden kolmen vuoden aikana sakkorangaistukseen vakavasta työsuhdetta, elinkeinon harjoittamista, kirjanpitoa, velkasuhdetta, liikenteen harjoittamista taikka liikenneturvallisuutta koskevien säännösten tai määräysten rikkomisesta ja teko osoittaa hänen olevan ilmeisen sopimaton harjoittamaan rautatieliikennettä. Sama koskee tullimääräysten rikkomista siinä tapauksessa, että hakijan tarkoituksena on ryhtyä harjoittamaan kansainvälistä rautatieliikennettä.

Hakija täyttää 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua ammatillista pätevyyttä koskevan vaatimuksen, kun:

1) hakijalla on tarvittavat tiedot ja kokemus rautatieliikenteen turvalliseen harjoittamiseen ja sen valvontaan hakemuksen edellyttämässä laajuudessa;

2) hakijan turvallisuudesta vastaavalla henkilökunnalla on tehtävien edellyttämä pätevyys; sekä

3) hakija voi taata korkean turvallisuustason tarjoamisensa palveluissa henkilöstönsä, liikkuvan kalustonsa ja organisaationsa osalta.

Hakija ei täytä 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua vakavaraisuuden vaatimusta, jos:

1) se tai sen liikkeenjohtotehtäviin määrätty henkilö on asetettu konkurssiin tai määrätty lii-

ketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) mukaiseen liiketoimintakieltoon;

2) liikkeenjohtotehtäviin määrätty henkilö on hakenut yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (57/1993) mukaista velkajärjestelyä; tai

3) hakijalla on toiminnastaan aiheutuneita huomattavia eräntyneitä ja maksamattomia veroja tai lakisääteisiä sosiaalimaksuja.

Ministeriö voi erityisestä syystä poiketa 4 momentissa säädetystä vaatimuksesta.

7 §

Toimiluvan hakeminen ja myöntäminen

Hakijan on toimitettava hyvämaineisuuden, ammatillisen pätevyyden ja vakavaraisuuden arvioimiseksi ministeriölle tiedot:

1) hakijan liikkeenjohtotehtäviin määrätyn henkilön hyvämaineisuudesta;

2) liikkuvan kaluston ominaispiirteistä ja ylläpidosta, erityisesti turvallisuusvaatimusten osalta;

3) turvallisuudesta vastaavan henkilöstön pätevyydestä ja ammatillisesta koulutuksesta;

4) varoistaan ja veloistaan;

5) omasta ja vieraasta pääomastaan riittävästi eriteltyinä; sekä

6) toiminnasta saatavista tuloistaan ja siitä aiheutuvista menoistaan mukaan lukien rautateiden liikkuvan kaluston, rakennusten, rakennelmien sekä maa-alueiden hankinnasta johtuvat menot.

Ministeriö voi vaatia hakijalta kauppakamarin tai Keskuskauppakamarin hyväksymän tilintarkastajan tai tilintarkastusyhteisön arvioinnin hakijan taloudellisesta tilasta.

Päätös toimilupahakemukseen on tehtävä viimeistään kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun ministeriölle on toimitettu kaikki asian ratkaisemiseksi tarvittavat tiedot.

8 §

Toimiluvan peruuttaminen

Jos luvanhaltija ei enää täytä luvan saamisen edellytyksiä, ministeriön on varattava luvanhaltijalle mahdollisuus korjata puute kohtuullisessa määräajassa, joka ei saa olla kahta kuukautta lyhyempi siitä lukien, kun ministeriö on saanut tiedon puutteellisuudesta. Mikäli luvanhaltija ei ole korjannut puutteellisuutta asetetussa määräajassa tai jos luvanhaltija on asetettu konkursiin eikä luvanhaltijan taloudellista asemaa voida saada luvan mukaisen rautatieliikenteen harjoittamisen edellyttämälle tasolle kohtuullisessa ajassa ministeriön on peruutettava toimilupa kokonaan tai määräajaksi.

Todetessaan, ettei toimiluvan haltija enää täytä taloudellista vakavaraisuutta koskevaa vaatimusta, ministeriö voi samalla päättää, että rautatieliikenteen harjoittamista saadaan jatkaa toimiluvan mukaisesti tai rajoitettuna enintään kuuden kuukauden ajan. Lupaa rautatieliikenteen harjoittamisen jatkamiseen ei saa kuitenkaan antaa, jos toiminnan jatkaminen voi vaarantaa rautatieliikenteen turvallisuutta.

Ministeriö voi peruuttaa toimiluvan kokonaan tai määräajaksi, jos luvanhaltija on toimivaltaisen viranomaisen huomautuksesta huolimatta rikkonut vakavasti ja toistuvasti toimiluvassa asetettuja ehtoja tai rautatieliikennettä koskevia säännöksiä tai määräyksiä. Jos rikkomukset ovat vähäisiä, ministeriö voi antaa luvanhaltijalle varoituksen.

9 §

Rautatieliikenteen harjoittamiseen vaikuttavat muutokset rautatieyrityksen toiminnassa

Jos rautatieyrittäjä aikoo muuttaa tai laajentaa toimintaansa merkittävästi, sen on toimitettava ministeriölle uusi hakemus tai ministeriön pyytämää lisäselvitystä. Ministeriö voi hakemuksen perusteella myöntää uuden toimiluvan tai lisäselvityksen perusteella antaa suostumuksen toiminnan jatkamiseen.

Ministeriö voi salassapitosäännösten estämättä vaatia selvityksen, jos luvanhaltijan oikeudellinen asema muuttuu siten, että sillä voi olla vaikutusta luvan mukaisen rautatieliikenteen harjoittamiseen. Ministeriön on arvioitava toiminnan jatkamisen edellytykset mahdollisimman pian saatuaan luvanhaltijalta tarvittavan selvityksen.

Jos ministeriö katsoo, että rautatieturvallisuus voi 1 ja 2 momentissa tarkoitettussa muutostilanteessa vaarantua, sen on peruutettava toimilupa noudattaen vastaavasti, mitä 8 §:ssä säädetään.

10 §

Rautatieyrittäjien vakuutukset

Rautatieliikenteen harjoittajalla on oltava voimassa oleva riittävä ja vastuunkantokyvyn mukainen vastuuvakuutus tai muu sitä vastaava järjestely rautatieliikenteen harjoittamisesta toiselle aiheutuneen sellaisen vahingon varalle, josta rautatieliikenteen harjoittaja on lain tai sopimuksen perusteella vastuussa. Tällaisen vakuutuksen tai sitä vastaavan järjestelyn on oltava voimassa koko sen ajan, jolloin rautatieliikennettä harjoitetaan.

11 §

Turvallisuustodistus

Ratahallintokeskuksen on tässä pykälässä säädetyin edellytyksin hakemuksesta myönnettävä turvallisuustodistus tai hyväksyttävä muualla Euroopan talousalueella myönnetty turvallisuustodistus enintään viiden vuoden määräajaksi. Muualla Euroopan talousalueella myönnetyn turvallisuustodistuksen osalta Ratahallintokes-

kus voi edellyttää hakijalta lisäselvitystä Suomessa harjoitettavaksi aiotusta liikenteestä.

Hakijan on turvallisuustodistuksen myöntämiseksi tai hyväksymiseksi toimitettava Ratahallintokeskukselle tiedot:

1) hakijan turvallisuudenhallintajärjestelmästä ja muista hakijan sisäisistä järjestelyistä, joilla varmistetaan rautatieliikenteen harjoittamista koskevien säännösten ja määräysten noudattaminen;

2) liikenneturvallisuudesta vastaavan johdon ja henkilöstön pätevyydestä ja ammatillisesta koulutuksesta; sekä

3) käytettävästä rautateiden liikkuvasta kalustosta sekä huolto- ja kunnossapitojärjestelmästä siltä osin kuin niistä ei ole aikaisemmin toimitettu selvitystä Ratahallintokeskukselle muussa yhteydessä.

Ratahallintokeskuksen on ratkaistava turvallisuustodistuksen myöntämistä tai hyväksymistä koskeva asia neljän kuukauden kuluessa siitä, kun hakija on toimittanut 2 momentissa tarkoitettua tietoa. Ratahallintokeskus voi myöntää tai hyväksyä turvallisuustodistuksen koskemaan valtion rataverkkoa kokonaisuudessaan tai yksittäisiä rautatiereittejä. Turvallisuustodistukseen voidaan muutoinkin sisällyttää rautatieliikenteen turvallisuutta koskevia ehtoja, joiden perusteena on rautatieliikenteen turvallisuuden varmistaminen ottaen huomioon hakijan rautatieliikenteen luonne ja laajuus. Tietyllä rataosalla liikennöitäessä rautatieliikenteen harjoittajien tulee kuitenkin aina täyttää yhtäläiset turvallisuusehdot.

Jos rautatieyrittäjien tai rautatieyrittäjien kansainvälisen yhteenliittymän harjoittaman rautatieliikenteen luonne tai laajuus muuttuu oleellisesti, tulee sen hakea uusi turvallisuustodistus tai pyytää Ratahallintokeskusta hyväksymään turvallisuustodistus uudelleen. Ratahallintokeskus voi peruuttaa turvallisuustodistuksen tai muualla Euroopan talousalueella myönnetyn turvallisuustodistuksen hyväksynnän, jos rautatieyrittäjä tai rautatieyrittäjien kansainvälinen yhteenliittymä toimii vakavasti vastoin sitä, mitä rautatieliikenteen harjoittamisesta säädetään tai määrätään.

12 §

*Rautatieliikenteen harjoittamisen aloittaminen
ja keskeyttäminen*

Toimiluvan haltijalla on oikeus rautatieliikenteen harjoittamisen aloittamiseen edellyttäen, että:

1) toimiluvan haltijalla on 11 §:n mukainen Ratahallintokeskuksen myöntämä tai hyväksymä turvallisuustodistus, joka kattaa kaikki ne rautatiereitit, joilla liikennettä aiotaan harjoittaa;

2) toimiluvan haltija on tehnyt Ratahallintokeskuksen kanssa sopimuksen liikenteenohjauspalvelujen käytöstä, turvallisuusasioiden tarkemmasta järjestämisestä, järjestelyratapihojen, seisonlaraiteiden ja muiden raiteistojen käytöstä sekä muista tarvittavista käytännön järjestelyistä; sekä

3) tämän lain ja rautatiejärjestelmän yhteentoimivuuslain sekä näiden lakien nojalla säädetty tai määrätty rautatieliikenteen harjoittamisen edellytykset täyttyvät muutoin.

Ratahallintokeskuksen tulee tehdä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu sopimus jokaisen toimiluvan haltijan kanssa tavanomaisin ja kohtuullisin ehdoin. Ratahallintokeskus ei saa kuitenkaan tehdä sopimusta ennen kuin toimiluvan haltija täyttää 1 momentin mukaiset muut edellytykset rautatieliikenteen aloittamiselle.

Toimiluvan haltijan on aloitettava toimintansa kuuden kuukauden kuluessa toimiluvan myöntämisestä. Ministeriö voi toimiluvan haltijan pyynnöstä ottaen huomioon tarjottavien palvelujen erityinen luonne päättää, että toiminta saadaan aloittaa myöhemmin kuin kuuden kuukauden kuluessa toimiluvan myöntämisestä. Jos toimiluvan haltija ei ole aloittanut toimintaansa kuuden kuukauden kuluessa toimiluvan myöntämisestä tai on keskeyttänyt toimintansa yhtäjaksoisesti vähintään kuudeksi kuukaudeksi, ministeriö voi pyytää toimiluvan haltijalta lisäselvitystä toimiluvan voimassaolon edellytysten selvittämiseksi.

3 luku

**Rautatieliikenteen harjoittajille tarjottavat
palvelut ja ratamaksu**

13 §

*Ratahallintokeskuksen rautatieliikenteen
harjoittajille tarjoamat palvelut*

Ratahallintokeskuksen on tarjottava rautatieliikenteen harjoittajille tasapuolisin ja syrjimättömin ehdoin rataverkon vähimmäiskäyttöpalveluja ja rataverkon käyttömahdollisuuksiin kuuluvia raideyhteyksiä palveluihin pääsemiseksi noudattaen, mitä rautateiden infrastruktuurikapasiteetin käyttöoikeuden myöntämisestä ja rautateiden infrastruktuurin käyttömaksujen perimisestä sekä turvallisuustodistusten antamisesta annetun parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/14/EY, jäljempänä kapasiteetti- ja ratamaksudirektiivi, liitteessä II säädetään. Näistä palveluista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Tieto palvelujen yksityiskohdista ja saatavuudesta ja käytettävissä olevista raideyhteyksistä on sisällytettävä verkkoselostukseen.

Ratahallintokeskus voi tarjota rautatieliikenteen harjoittajille rataverkon käyttömahdollisuuksiin kuuluvia palveluja, rataverkon käytön lisäpalveluja ja oheispalveluja sekä sopia näistä palveluista ja muista hyödykkeistä. Tarkemmat säännökset rataverkon käytön lisäpalveluista ja oheispalveluista annetaan valtioneuvoston asetuksella. Tieto tarjottavista palveluista ja muista hyödykkeistä sekä niiden yksityiskohdista ja saatavuudesta on sisällytettävä verkkoselostukseen. Ratahallintokeskuksen on tarjottava tässä momentissa tarkoitettuja palveluja ja muita hyödykkeitä verkkoselostuksesta julkaistujen tietojen mukaisesti kaikille rautatieliikenteen harjoittajille rautatiereittikohtaisesti yhtäläisin ja tasapuolisin ehdoin.

14 §

Ratamaksu

Ratamaksuna peritään ratamaksun perusmaksua ja muita ratamaksuun liittyviä erikseen säädettyjä maksuja (*ratamaksu*).

Ratahallintokeskuksen on perittävä ratamaksun perusmaksua rautatieliikenteen harjoittajilta tasapuolisesti ja syrjimättömin ehdoin 13 §:n 1 momentissa tarkoitetuista palveluista ja muista momentissa tarkoitetuista hyödykkeistä niiden käytön mukaisesti noudattaen, mitä kapasiteetti- ja ratamaksudirektiivin II luvussa säädetään. Rautatieliikenteen harjoittajille tarjottavista 13 §:n 1 momentissa tarkoitetuista palveluista ja muista hyödykkeistä perittävän ratamaksun perusmaksun tulee perustua aina niihin radanpidon kustannuksiin, joita rautatieliikenteen harjoittaminen aiheuttaa suoraan rataverkolle ja radanpidolle.

Ratamaksun perusmaksun määrästä annetaan tarkemmat säännökset liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella.

15 §

Ratamaksun periminen

Ratahallintokeskus päättää ratamaksun perusmaksun maksuunpanosta ja perii maksut kalenterikuukausittain rautatieliikenteen harjoittajilta. Ratahallintokeskuksen maksuunpanemat ratamaksut ovat ulosottokelpoisia ilman tuomiota tai päätöstä.

4 luku

Rataverkon käyttö ja ratakapasiteetti

16 §

Rataverkolle pääsyyn oikeutetut rautatieyritykset ja rautatieyritysten kansainväliset yhteenliittymät

Tämän luvun mukaisesti myönnettyä ratakapasiteettia saavat käyttää seuraavat rautatieyritykset ja rautatieyritysten kansainväliset yhteen-

liittymät harjoitettavan rautatieliikenteen mukaisesti:

1) Euroopan talousalueeseen kuuluvien valtioiden välisessä kansainvälisessä rautatieliikenteessä 2 §:n 1 kohdassa tarkoitettu rautatieyrittäjä tai rautatieyritysten kansainvälinen yhteenliittymä; sekä

2) kotimaisessa tavara- ja henkilöliikenteessä sekä Suomen ja Venäjän välisessä rautatieyhdysliikenteessä Valtionrautateiden muuttamisesta osakeyhtiöksi annetun lain (20/1995) 1 §:ssä tarkoitettuna osakeyhtiön rautatieliikennettä harjoittava tytäryhtiö.

Tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettujen rautatieyritykset ja rautatieyritysten kansainväliset yhteenliittymät saavat käyttää rataverkon liikennepaikkoja harjoittamaansa liikennettä varten 12 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisen sopimuksen mukaisin ehdoin. Myös muu yritys tai yhteisö saa käyttää rataverkon yksittäistä liikennepaikkaa rautatieliikenteeseen edellyttäen, että liikennöinti palvelee liikennepaikkaan liitettyä yksityisraidetta ja että liikennöinnistä on sovittu Ratahallintokeskuksen kanssa.

17 §

Ratakapasiteetin hakeminen

Ratakapasiteettia on haettava Ratahallintokeskukselta kutakin aikataulukautta varten valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettyssä määräjassa. Uutta ratakapasiteettia tai ratakapasiteetin muutosta voidaan hakea säännöllistä liikennettä varten myös aikataulukauden aikana. Tarkemmat säännökset ratakapasiteetin hakemisesta ja hakuajoista sekä rautatieliikenteen aikataulukaudesta ja siihen liittyvistä määräajoista annetaan valtioneuvoston asetuksella noudattaen, mitä kapasiteetti- ja ratamaksudirektiivin liitteessä III säädetään.

Rautatieyrittäjä ja rautatieyritysten kansainvälinen yhteenliittymä voisivat hakea Ratahallintokeskukselta ratakapasiteettia myös sellaista Euroopan talousalueen kansainvälistä rautatie-reittiä varten, josta vain osa kuuluu tässä laissa tarkoitettuun rataverkkoon.

18 §

Ratakapasiteettihakemusten etusijajärjestykset

Jos muulle liikenteelle on osoitettavissa riittävästi vaihtoehtoisia rautatiereittejä, voidaan tietty rautatiereitti tai sen osa osoittaa Ratahallintokeskuksen antamalla määräyksellä erikoistuneeksi ratakapasiteetiksi noudattaen, mitä siitä kapasiteetti- ja ratamaksudirektiivin 24 artiklassa säädetään. Erikoistuneen ratakapasiteetin rautatiereitillä tai sen osalla ratakapasiteetin etusija on liikenteellä, jota varten ratakapasiteetti on erikoistunut.

Jos haetun ratakapasiteetin yhteensovittaminen ei ole 19 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla mahdollista, Ratahallintokeskuksen on päätöksellään tällöin todettava rautatiereitti tai sen osa tältä osin ylikuormitetuksi ratakapasiteetiksi. Ratakapasiteetti voidaan nimetä ylikuormitetuksi myös, jos ratakapasiteetin ylikuormittuminen on aikataulukauden aikana ilmeistä. Ratahallintokeskus voi antaa tarkemmat määräykset rautatiereitin etusijajärjestyksistä, joiden mukaisesti määrätty liikennetyyppi voi saada etusijan ylikuormittuneen ratakapasiteetin jakamisessa.

19 §

Yksittäistä etusijajärjestystä koskeva päätös

Jos samaa ratakapasiteettia on hakenut useampi hakija tai haettu ratakapasiteetti vaikuttaa toisen hakijan hakemaan ratakapasiteettiin, Ratahallintokeskuksen on ensisijaisesti pyrittävä sovittelemaan ratakapasiteetin hakemista koskeva asia hakijoiden kesken. Ratahallintokeskus voi tällöin tarjota hakijalle sellaista ratakapasiteettia, joka ei oleellisesti poikkea tämän hakemasta ratakapasiteetista.

Jos 1 momentissa tarkoitetussa ratakapasiteettihakemusten yhteensovittamismenettelyssä ei saada hakijoiden kesken sovintoa, Ratahallintokeskus voi aikatauluehdotuksen laatimista varten ratkaista yksittäistapausta koskevan etusijajärjestyksen tässä luvussa säädetyin perustein. Ratahallintokeskuksen on ratkaistava etusi-

jajärjestys viimeistään kymmenen päivän kuluessa 1 momentissa tarkoitetun sovittelun päättymisestä.

Ylikuormitetun ratakapasiteetin osalta Ratahallintokeskus voi etusijajärjestyksestä koskevalla päätöksellään poiketa tämän luvun mukaisesta etusijajärjestyksestä sellaisen hakijan eduksi, joka harjoittaa kansainvälistä liikennettä tai jonka harjoittama liikenne ylläpitää tai parantaa rautatiekuljetusjärjestelmän tai joukkoliikenteen toimivuutta muutoin taikka jonka hakemuksen hylkääminen aiheuttaa hakijalle, rautatieyritykselle, rautatieyritysten kansainväliselle yhteenliittymälle tai näiden asiakkaan liiketoiminnalle kohtuutonta haittaa.

20 §

Aikatauluehdotuksen laadinta ja asianosaisten kuuleminen

Ratahallintokeskuksen on laadittava hakemusten perusteella aikatauluehdotus seuraavaa aikataulukautta varten viimeistään neljän kuukauden kuluessa ratakapasiteetin hakuajan päättymisestä. Aikatauluehdotukseen voidaan sisällyttää tiedot hakijalle myönnettäväksi ehdotettavasta ratakapasiteetista ainoastaan siinä laajuudessa ja sellaisin rajoituksin kuin mitä ratakapasiteetin käyttö liikenteenohjauksen toteuttamiseksi edellyttää.

Aikatauluehdotuksen tulee perustua ensisijaisesti haetun ratakapasiteetin myöntämiseen edellyttäen, että ratakapasiteetin mukaisilla aikatauluilla voidaan harjoittaa rautatieliikennettä teknisten vaatimusten ja turvallisuusvaatimusten mukaisesti. Ratahallintokeskus voi kuitenkin tarjota ratakapasiteetinjaon parantamiseksi hakijalle sellaista ratakapasiteettia, joka ei oleellisesti poikkea tämän hakemasta ratakapasiteetista. Ratakapasiteetti voidaan jättää myös jaksamatta edellyttäen, että aikataulukautta varten tarvitaan varakapasiteettia rautatieliikenteen etusijajärjestyksen vuoksi.

Ratahallintokeskuksen on toimitettava aikatauluehdotus tiedoksi ratakapasiteetin hakijoille viimeistään 1 momentissa tarkoitettuun määräaikaan mennessä ja varattava hakijoille tilaisuus

tulla kuulluksi. Kuulemisaika on 30 päivää aikatauluehdotuksen tiedoksiannosta. Tavaraliikenteen rautatiekuljetuspalveluita hankkivilla asiakkailla ja rautatiekuljetuspalveluiden ostajia edustavilla yhteisöillä on oikeus antaa lausunto aikatauluehdotuksesta 30 päivän kuulemisaikana, joka alkaa kulua näiden asianosaisten osalta Ratahallintokeskuksen määräyskoelmassa julkaistavasta aikatauluehdotuksen valmistumista koskevasta ilmoituksesta.

21 §

Ratakapasiteetin jakaminen

Ratahallintokeskuksen on päätettävä aikatauluehdotuksen ja 20 §:n 3 momentin kuulemisen perusteella ratakapasiteetin jakamisesta tasapuolisin ja syrjimättömin perustein. Ratahallintokeskuksen on tällöin otettava erityisesti huomioon henkilö- ja tavaraliikenteen sekä radanpidon tarpeet samoin kuin rataverkon tehokas käyttö. Päätöstä tehtäessä on otettava huomioon myös erikoistuneen ja ylikuormittuneen ratakapasiteetin mukaan määräytyvät etusijajärjestykset, jollei tämän luvun säännöksistä muuta johdu.

Päätös säännöllisen liikenteen ratakapasiteetin muuttamisesta tai uudelleenjakamisesta aikataulukauden aikana on tehtävä 1 momentin mukaisin perustein noudattaen, mitä menettelystä 17 §:n 1 momentissa ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään.

22 §

Kiireellinen ratakapasiteettihakemus

Ratakapasiteetin hakija ja museoliikennettä harjoittava yhteisö voivat hakea Ratahallintokeskukselta ratakapasiteettia valtioneuvoston asetuksella säädettyistä määräajoista riippumatta, jos hakija tarvitsee viipymättä ratakapasiteettia tilapäisesti yhtä tai useampaa rautatiereittiä varten. Ratahallintokeskuksen on tällöin annettava päätös ratakapasiteettihakemukseen viiden vuorokauden kuluessa hakemuksen jättämisestä.

Ratahallintokeskuksen on myönnettävä haettu ratakapasiteetti, jos hakemuksessa tarkoitettuun käyttöön on osoitettavissa riittävästi ratakapasiteettia. Jollei 19 §:stä tai 21 §:n 1 momentista muuta johdu, ratakapasiteetti on myönnettävä sitä ensin hakeneelle.

Kiireellinen ratakapasiteettihakemus on tehtävä kirjallisesti. Hakemus voidaan saattaa käsiteltäväksi kuitenkin myös sähköisesti siten kuin siitä säädetään sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003). Lain säännöksistä poiketen sähköisesti vireille tulleen hakemukseen annettu ratkaisu voidaan antaa hakijalle tiedoksi myös telekopiona tai sähköpostina. Päätös katsotaan tällöin annetuksi tiedoksi, kun telekopio tai sähköposti on lähetetty hakijalle.

23 §

Ratakapasiteetin käyttö ja peruuttaminen

Ratakapasiteetin hakija ei saa luovuttaa myönnettyä ratakapasiteettia toiselle. Rautatieyrittäjä voi kuitenkin käyttää sellaista ratakapasiteettia, joka on myönnetty muulle kuin rautatieliikenteen harjoittajan asemassa olevalle hakijalle ja jota käytetään tämän hakemaa liikennettä varten. Jos rautatieyrittäjä kuitenkin käyttää ratakapasiteettia tämän momentin vastaisesti, Ratahallintokeskuksen on tältä osin peruutettava hakijalle myönnetty ratakapasiteetti.

Ratahallintokeskus antaa tarkemmat määräykset rautatiereittikohtaisista ratakapasiteetin vähimmäiskäytön kynnysmääristä. Ratahallintokeskus voi peruuttaa hakijalle myönnetyn ratakapasiteetin tai osan siitä, jos hakija on käyttänyt ratakapasiteettia vähintään 30 päivän aikana vähemmän kuin rautatiereitin tai sen osan mukainen kynnysmäärä edellyttää.

Ratakapasiteettia ei saa kuitenkaan peruuttaa, jos käyttämättä jättäminen on johtunut hakijasta tai ratakapasiteettia käyttävästä rautatieyrittäjästä riippumattomista muista kuin taloudellisista syistä. Ratahallintokeskus voi peruuttaa ratakapasiteetin aina siltä ajalta, jolloin rautatieyrittäjällä ei ole turvallisuustodistusta rautatieliikenteen harjoittamista varten.

Ratahallintokeskus voi poistaa ratakapasiteetin käytöstä kokonaan tai osittain sellaisella rautatiereitillä, joka on rataverkon teknisestä viasta taikka onnettomuudesta tai vauriotapahtumasta johtuvasta syystä tilapäisesti poissa käytöstä. Ratahallintokeskuksen on tällöin mahdollisuuksien mukaan tarjottava vaihtoehtoisia rautatiereittejä ratakapasiteetin haltijalle. Ratahallintokeskus ei ole kuitenkaan velvollinen korvaamaan ratakapasiteetin haltijalle mahdollisesti aiheutuvaa vahinkoa, jollei tämän lain 12 tai 24 §:n nojalla ole muuta sovittu.

24 §

Puitesopimukset

Ratahallintokeskus voi tehdä ratakapasiteetin hakijan kanssa ratakapasiteetin käytöstä puitesopimuksen, jonka tarkoituksena on määrittää hakijan tarvitseman ratakapasiteetin ominaispiirteet. Puitesopimus ei kuitenkaan oikeuta ratakapasiteetin hakijaa saamaan sopimuksen mukaisista ratakapasiteettia. Ratahallintokeskuksen tulee myöntää myös puitesopimuksen mukainen ratakapasiteetti hakemuksesta tämän luvun mukaisessa menettelyssä ja tässä luvussa säädetyn perustein. Puitesopimus ei muutoinkaan rajoita tämän luvun muiden säännösten soveltamista muihin ratakapasiteetin hakijoihin.

Puitesopimus on tehtävä enintään kymmeneksi vuodeksi. Ratahallintokeskus voi erityisestä syystä tehdä pitempiaikaisia puitesopimuksia. Kymmentä vuotta pitempien sopimusten tekemisen perusteena voivat kuitenkin olla vain sopijapuolen kuljetusliiketoimintaan liittyvät sopimukset, erityisinvestoinnit tai erityiset liiketoimintariskit sekä erityisen painavat syyt, jotka perustuvat sopijapuolen laajoihin ja pitkäaikaisiin investointeihin ja tällaisiin toimiin sisältyviin sopimussitoumuksiin.

Tieto puitesopimuksesta ja pääpiirteet siinä sovitusta ratakapasiteetista ovat julkisia. Muilta osin sopimuksen julkisuuteen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999). Ministeriöllä on kuitenkin oikeus saada tiedot salassapitosäännösten estämättä puitesopimuksia koskevista neuvotteluista, sopi-

musten tekemisestä ja niiden perusteista sekä puitesopimusten ehdoista.

5 luku

Rautatieliikenteen turvallisuus

25 §

Rautatieliikenteen turvallisuuden perusteet

Rautatieliikenteen harjoittajalla tulee olla turvallisuuden takaava organisaatio ja tarvittavat sisäiset ohjeet toiminnan johtamista ja valvontaa varten. Rautatieliikenteen harjoittaja vastaa toimintansa turvallisuudesta ja siitä, että sen toiminnassa noudatetaan rautatieliikennettä koskevia säännöksiä ja määräyksiä. Rautatieliikenteen harjoittamista koskevista teknisistä vaatimuksista ja turvallisuusvaatimuksista säädetään rautatiejärjestelmän yhteentoimivuuslain 3 §:ssä.

26 §

Liikenneturvallisuustehtävissä toimivien henkilöiden kelpoisuusvaatimukset

Rautateiden liikkuvan kaluston kuljettajilla, liikenteenohjaukseen osallistuvilla sekä muilla välittömästi liikenneturvallisuustehtävissä toimivilla henkilöillä tulee olla tehtävien asianmukaisen hoitamisen vaatima terveys, koulutus ja muu kelpoisuus sen mukaan kuin siitä on erikseen säädetty tai määrätty.

27 §

Liikenteenohjaus

Ratahallintokeskus vastaa rataverkon liikenteenohjauksesta. Ratahallintokeskus järjestää liikenteenohjauksen tai hankkii liikenteenohjauspalvelut julkisilta tai yksityisiltä palvelujen tuottajilta. Ratahallintokeskus voi myös sopia yksityisraiteen haltijan kanssa liikenteenohjauksen järjestämisestä yksityisraiteella tai jollakin sen osalla.

28 §

Rautateiden liikkuvan kaluston katsastusjärjestelmä

Ratahallintokeskus vastaa sellaisen rautateiden liikkuvan kaluston katsastusjärjestelmästä, jolle ei ole myönnetty rautatiejärjestelmän yhteentoimivuuslain 5 §:ssä tarkoitettua osajärjestelmän käyttöönottolupaa. Tällainen rautateiden liikkuva kalusto kuuluu Ratahallintokeskuksen katsastusjärjestelmän piiriin. Ratahallintokeskus järjestää katsastuksen tai hankkii katsastuspalvelut julkisilta tai yksityisiltä palvelujen tuottajilta. Ratahallintokeskus antaa kuitenkin katsastusta koskevat ja siihen liittyvät hallintopäätökset.

Rautateiden liikkuva kalusto kuuluu katsastusjärjestelmän piiriin myös siltä osin kuin käyttöönottolupaa annettaessa tai kaluston valvonnan ei käytetä rautatiejärjestelmän yhteentoimivuuslain 7 §:ssä tarkoitetun ilmoitetun laitoksen suorittamaa arviointia.

Tämän pykälän 1 ja 2 momentin estämättä myös 2 momentissa tarkoitettua ilmoitettua laitosta voidaan käyttää tässä pykälässä tarkoitettujen katsastusten suorittamiseen. Toimintaan sovelletaan tällöin rautatiejärjestelmän yhteentoimivuuksilain 7 §:ssä tarkoitettua ilmoitettua laitoksen suorittamaa arviointia.

29 §

Liikenteenohjauspalveluille ja rautateiden liikkuvan kaluston katsastuspalveluille asetettavat vaatimukset

Liikenteenohjauspalveluja ja rautateiden liikkuvan kaluston katsastuspalveluja tarjoavalla yrityksellä tulee olla turvallisuuden takaava organisaatio ja Ratahallintokeskuksen vahvistamat ohjeet toiminnan johtamista ja valvontaa varten. Palveluja on tarjottava tasapuolisesti kaikille rautatieyrityksille. Liikenteenohjauspalveluja tarjoavan yrityksen toiminnassa on noudatettava hyvän hallinnon vaatimuksia.

Rautateiden liikkuvan kaluston katsastustehtäviä hoitavien henkilöiden on oltava tehtäviin

sopivia ja ammatillisesti päteviä. Liikkuvan kaluston katsastustehtäviä hoitavan yrityksen on toiminnassaan soveltuvin osin noudatettava, mitä hallintomenettelylaissa (598/1982), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa, tiedoksiannosta hallintoasioissa annetussa laissa (232/1966), asiakirjain lähettämisestä annetussa laissa (74/1954), sähköisestä asiointista viranomaistoiminnassa annetussa laissa ja kielilaissa (148/1922) säädetään.

Tämän pykälän 1 momentissa tarkoitetun yrityksen palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan 27 tai 28 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä.

30 §

Rautatieliikenteen turvallisuuden valvonta

Ratahallintokeskus valvoo rautatieliikenteen turvallisuutta valtion rataverkolla. Ratahallintokeskus valvoo rautatieliikenteen turvallisuutta myös yksityisraiteilla.

Rautatieliikenteen harjoittajan, liikenteenohjauspalveluja tarjoavan yrityksen sekä rautateiden liikkuvan kaluston katsastuspalveluja tarjoavan yrityksen on salassapitovelvollisuuden estämättä annettava Ratahallintokeskukselle sen valvontatehtävän suorittamiseksi tarvitsemat tiedot.

31 §

Rautatieliikenteessä tapahtuviin onnettomuuksiin varautuminen

Rautatieliikenteen harjoittajan on riittävällä tavalla varauduttava rautatieliikenteessä mahdollisesti tapahtuviin onnettomuuksiin tai rautatieliikennettä uhkaavan vaaran varalta. Ratahallintokeskus voi yksittäistapauksessa määrätä, mihin toimenpiteisiin rautatieliikenteen harjoittajan on ennakolta ryhdyttävä rautatieliikenteessä sattuneen onnettomuuden tai rautatieliikennettä uhkaavan vaaran varalta.

Ratahallintokeskus voi velvoittaa rautatieyrityksen ja sen, joka suorittaa liikenneturvallisuus-

teen liittyviä tehtäviä rautatieliikenteessä, osallistumaan pelastuspalveluharjoituksiin ja rautatieliikenteen pelastuspalveluun, kuitenkin enintään viideksi vuorokaudeksi vuodessa.

32 §

*Rautatieonnettomuuksien ja vaaratilanteiden
tutkinta*

Rautatiellä tapahtuneen onnettomuuden ja vaaratilanteen tutkinnasta säädetään onnettomuuksien tutkinnasta annetussa laissa (373/1985).

Ratahallintokeskus voi tutkia muut kuin 1 momentin mukaan tutkittavana olevat vaaratilanteet ja tapahtumat, jos se on tarpeen rautateiden turvallisuuden edistämiseksi.

6 luku

Erinäiset säännökset

33 §

Varautuminen poikkeusoloihin ja häiriötilanteisiin

Ratahallintokeskuksen ja rautatieyrityksen on varautumisen avulla huolehdittava siitä, että niiden toiminta jatkuu mahdollisimman häiriöttömästi myös valmiuslaissa (1080/1991) tarkoitetuissa poikkeusoloissa sekä niihin verrattavissa normaaliolojen häiriötilanteissa. Oman toimintansa varmistamisen lisäksi Ratahallintokeskuksen tulee varmistaa rataverkon liikennöitävyys myös erilaisissa poikkeusoloissa ja häiriötilanteissa.

Varautumistoimenpiteitä johtaa ja sovittaa yhteen ministeriö, joka antaa tarpeelliset ohjeet varautumiseen ja valmiussuunnitteluun liittyvistä yksityiskohdista.

34 §

Velvollisuus palvelujen tarjoamiseen

Rautatieyritys, rautatieyritysten kansainvälinen yhteenliittymä ja rautatieliikenteen palvelu-

ja tarjoava yhtiö tai muu yhteisö on velvollinen tarjoamaan kapasiteetti- ja ratamaksudirektiivin II liitteen 2 kohdassa tarkoitettuja rataverkon käyttömahdollisuuksiin kuuluvia palveluja raideyhteyksineen rautatieliikenteen harjoittajan käyttöön tasapuolisella ja syrjimättömällä tavalla korvausta vastaan, jos palveluja tarjoaa ainostaan yksi yhtiö tai muu yhteisö eikä palveluja voida muutoin kohtuudella järjestää. Korvauksen tulee olla tasapuolinen kaikkia rautatieyrityksiä kohtaan ja kohtuullinen palveluista aiheutuneisiin kustannuksiin nähden.

Tarkemmat säännökset tässä pykälässä tarkoitetuista palveluista ja raideyhteyksistä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

35 §

Ratakapasiteettia koskeva arviointi ja ratakapasiteetin vahvistamissuunnitelma

Jos Ratahallintokeskus toteaa rautatiereitin 18 §:n 2 momentin nojalla ylikuormitetuksi, sen on laadittava kuuden kuukauden kuluessa ylikuormittumisen toteamisesta ratakapasiteettia koskeva arviointi. Arvioinnissa on selvitettävä rautatiereitin ylikuormittumisen syyt sekä ne Ratahallintokeskuksen toimenpiteet, joilla se voi poistaa tai vähentää ylikuormittumista arvioitavana olevalla rautatiereitillä.

Jos Ratahallintokeskus on tehnyt 1 momentissa tarkoitetun ratakapasiteettia koskevan arvioinnin, sen on tämän jälkeen tehtävä ratakapasiteetin vahvistamissuunnitelma kuuden kuukauden kuluessa arvioinnin valmistumisesta. Ratakapasiteetin vahvistamissuunnitelmassa on yksilöitävä ylikuormituksen syyt, rautatieliikenteen todennäköinen kehittyminen, rataverkon kehittämistä koskevat rajoitukset sekä ratakapasiteetin vahvistamisen vaihtoehdot ja kustannukset ottaen huomioon kustannus-hyötyanalyysiin perustuvat arviot esitetyistä vaihtoehdoista sekä edellytykset ratamaksuun liittyvien maksujen muuttamisesta.

36 §

Museoliikenne

Ratahallintokeskus voi 16 §:n estämättä myöntää oikeuden rataverkolle pääsyyn museoliikennettä harjoittavalle yhteisölle museoliikennettä varten. Museoliikenteen harjoittamiseen sovelletaan, mitä liikennöinnistä, rautatieliikenteen harjoittamisesta ja liikenneturvallisuuksuustehtävistä tässä laissa tai muussa laissa säädetään taikka sen nojalla säädetään tai määrätään. Museoliikenteen harjoittajalta ei kuitenkaan vaadita 5 §:n mukaista toimilupaa. Museoliikenteen harjoittajan ratakapasiteettihakemus käsitellään aina kiireellisenä sen mukaan kuin 22 §:ssä säädetään.

Museoliikenteen harjoittajalla tulee olla 11 §:ssä tarkoitettu turvallisuustodistus, jonka Ratahallintokeskus voi myöntää pykälässä säädettyin edellytyksin erikseen museoliikennettä varten. Museoliikenteen harjoittajaan sovelletaan lisäksi, mitä tämän lain 12 §:ssä säädetään toimiluvan haltijasta sekä 23 §:ssä ratakapasiteetin hakijasta.

37 §

Radanpitoon liittyvä liikenne

Ratahallintokeskus voi 16 §:n estämättä myöntää oikeuden rataverkon käyttöön radanpitoon välittömästi liittyvää ratatyö- ja junaliikennettä varten radanpitoa harjoittavalle yritykselle edellyttäen, että toiminta ei vaaranna rautatieliikenteen turvallisuutta. Oikeutta ei kuitenkaan voi myöntää rautatieyritykselle tai rautatieyritysten kansainväliselle yhteenliittymälle. Tällaiseen liikenteeseen sovelletaan, mitä liikennöinnistä ja liikenneturvallisuuksuustehtävistä tässä laissa tai muussa laissa säädetään tai lain nojalla säädetään tai määrätään.

Radanpitoa harjoittavalla yrityksellä tulee olla 11 §:ssä tarkoitettu turvallisuustodistus, jonka Ratahallintokeskus voi myöntää pykäläs-

sä säädettyin edellytyksin erikseen ratatyöhön liittyvää liikennettä varten. Radanpitoon liittyvä liikenne järjestetään Ratahallintokeskuksen liikenteenohjauksen johdolla siten, että liikenne ei vaikuta ratakapasiteetin hakijoiden oikeuteen käyttää näille myönnettyä ratakapasiteettia.

38 §

Yksityisraiteiden liittymät valtion rataverkkoon

Rautatieyritykset ja muut yksityisoikeudelliset yhtiöt tai yhteisöt sekä kunnat ja valtion viranomaiset voivat liittää raiteitaan valtion rataverkkoon, jos Ratahallintokeskus myöntää liittymää varten yksityisraideliittymäluvan. Liittymän käyttöönotosta ja ylläpidosta on sovittava Ratahallintokeskuksen ja luvan saajan kesken.

39 §

Ratahallintokeskuksen tiedonsaantioikeus ratakapsun määräämistä, tilastointia ja tutkimusta varten

Rautatieliikenteen harjoittajan on pyynnöstä annettava Ratahallintokeskukselle ratamaksun määräämistä varten sekä tilastointia ja tutkimusta varten tarpeelliset tiedot taloudestaan ja harjoittamastaan liikenteestä.

40 §

Rautatieyrityksen kirjanpito

Rautatieyrityksen on kirjanpidossaan noudatettava asiaa koskevia Euroopan yhteisössä ja Suomessa voimassa olevia säännöksiä. Lisäksi rautatieyrityksen on tehtävä tavaraliikenteen kannattavuutta koskeva laskelma sekä sen tuotantovälineiden määrää, arvoa ja niihin liittyviä taloudellisia vastuita koskeva vuotuinen yhteen-veto, joka on julkaistava. Julkisina palveluina ostettavasta henkilöliikenteestä saatavat tulot on kirjattava erikseen, eikä niitä saa käyttää muun liiketoiminnan kulujen kattamiseen.

41 §

Uhkasakko, teettämisuhka ja keskeyttämisuhka

Ratahallintokeskus voi asettaa tämän lain nojalla antamansa velvoitteen tai kiellon tehosteeksi uhkasakon, teettämisuhan tai keskeyttämisuhan siten kuin uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään.

42 §

Sääntelyelin

Ministeriön on sen lisäksi, mitä sen tehtävistä tämän lain nojalla muutoin säädetään, valvottava lain mukaisten vaatimusten noudattamista. Ministeriön on erityisesti varmistettava, että 14 §:ssä tarkoitettu ratamaksun perusmaksu ei ole syrjivä tai muutoin tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastainen ja että ratakapasiteetin jakaminen hoidetaan tässä laissa säädettyjen vaatimusten edellyttämällä tavalla.

Ministeriöllä on oikeus saada tämän lain mukaisten tehtäviensä hoitamiseksi tarvittavat tiedot rautatieliikenteen harjoittajilta sekä salassapitosäännösten estämättä Ratahallintokeskuksetta.

43 §

Oikaisuvaatimus ja muutoksenhaku

Ratahallintokeskuksen tekemään päätökseen saa siihen tyytymätön asianosainen hakea oikaisua ministeriöltä, jos päätös koskee:

- 1) yksittäistä etusijajärjestystä ratakapasiteetin jaossa;
- 2) ratamaksun maksuunpanoa;
- 3) ratakapasiteetin jakamista;
- 4) kiireellisen ratakapasiteetin myöntämistä;
- 5) turvallisuustodistuksen myöntämistä; tai
- 6) sopimusta, jonka Ratahallintokeskus tekee 12 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella.

Oikaisuvaatimus on tehtävä ministeriölle 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista.

Ministeriön on ratkaistava 1 momentin nojalla tehty oikaisuvaatimus kahden kuukauden kuluessa siitä, kun oikaisuvaatimuksen tekijä on

toimittanut ministeriölle kaikki ratkaisun tekemiseksi tarvittavat tiedot. Päätös oikaisuvaatimukseen on yksittäistä etusijajärjestystä, ratakapasiteetin jakoa ja kiireellistä ratakapasiteettihakemusta koskevassa asiassa kuitenkin annettava kymmenen päivän kuluessa kaikkien tarvittavien tietojen toimittamisesta.

Ministeriön oikaisuvaatimuksen johdosta antamaan päätökseen haetaan muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Ratahallintokeskuksen 41 §:n nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta siten kuin uhkasakkolaissa säädetään. Ratahallintokeskuksen tämän lain nojalla antamaan päätökseen saa muutoin hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Päätöstä on valituksesta huolimatta kuitenkin noudatettava, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

Jos ministeriö ei ole antanut päätöstä toimilupahakemukseen 7 §:n 3 momentissa säädettyssä määräajassa tai ratkaissut oikaisuvaatimusta tämän pykälän 3 momentissa säädettyssä määräajassa taikka Ratahallintokeskus ratkaissut turvallisuustodistuksen myöntämistä tai hyväksymistä koskevaa asiaa 11 §:n 3 momentissa säädettyssä määräajassa, rautatiereitin etusijajärjestystä 19 §:n 2 momentissa säädettyssä määräajassa, antanut aikatauluehdotusta 20 §:n 1 momentissa säädettyssä määräajassa tai ratkaissut kiireellistä ratakapasiteettihakemusta 22 §:n 1 momentissa säädettyssä määräajassa, hakija voi tehdä valituksen. Valituksen katsotaan tällöin kohdistuvan hakemuksen hylkäävään päätökseen. Tällaisen valituksen voi tehdä, kunnes hakemukseen on annettu päätös. Ministeriön ja Ratahallintokeskuksen on ilmoitettava päätöksen antamisesta valitusviranomaiselle. Tässä momentissa tarkoitettun valituksen tekemisestä ja käsitteystä on muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa säädetään.

44 §

Rangaistussäännökset

Joka harjoittaa luvanvaraista rautatieliikennettä ilman asianmukaista toimilupaa, on tuo-

mittava *luvattomasta rautatieliikenteen harjoittamisesta* sakkoon.

Joka tahallaan

1) harjoittaa rautatieliikennettä 12 §:n mukaisten edellytysten puuttuessa,

2) käyttää ratakapasiteettia 21 §:n vastaisesti,

3) harjoittaa museoliikennettä vastoin 36 §:ssä säädettyjä edellytyksiä ja vaatimuksia,

4) toimii vastoin 37 §:ssä säädettyjä radanpitoon liittyvää liikennettä koskevia edellytyksiä ja vaatimuksia, tai

5) liikkuu tai oleskelee asiattomasti ratapiha-alueella, ratalinjalla, rautatiesillalla tai rautatie-tunnelissa, joka ei ole yleisön käytettävissä,

on tuomittava *rautatielainsäädännön rikkomisesta* sakkoon, jollei teko ole vähäinen tai muussa laissa ole säädetty ankarampaa rangaistusta.

45 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta .

Tällä lailla kumotaan niihin myöhemmin tehdyne muutoksineen:

1) valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä 5 päivänä tammikuuta 1995 annettu laki (21/1995), jäljempänä rataverkkolaki;

2) yleistä keskuusliikettä varten rakennetun yksityisen rautatien laillistuksesta ja kiinnittämisestä 15 päivänä huhtikuuta 1889 annettu laki (16/1889);

3) yksityisistä rautateistä yleistä keskuusliikettä varten 15 päivänä huhtikuuta 1889 annettu asetus (16/1889);

4) luvattoman rautatiealueella kulkemisen ja muun järjestystä häiritsevän toiminnan kieltämisestä rautatiealueella 6 päivänä kesäkuuta 1924 annettu asetus (145/1924).

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

46 §

Siirtymäsäännökset

Rataverkkolain 7 §:n nojalla myönnetty toimilupa on voimassa yhden vuoden ajan tämän lain voimaantulosta tässä laissa tarkoitettuna toimilupana. Toimiluvan haltijalla on tämän jälkeen oltava tämän lain mukainen toimilupa rautatieliikenteen harjoittamiseksi.

Rataverkkolain 8 §:n nojalla myönnetty käyttöoikeus ja rautatieyrityksen toimiluvasta annetun asetuksen (554/1997) 3 §:ssä tarkoitettu turvallisuustodistus ovat sellaisinaan voimassa ensimmäisen tämän lain nojalla säädetyn aikataulukauden alkuun asti. Rataverkon käyttöoikeuden haltijan on haettava ratakapasiteettia tässä laissa säädettäviä aikataulukausia varten tämän lain mukaisesti. Rautatieliikenteen harjoittajalla ja lain 37 §:ssä tarkoitettulla radanpitoon liittyvää liikennettä harjoittavalla yrityksellä on oltava tämän lain nojalla myönnetty turvallisuustodistus tämän lain nojalla säädetyn ensimmäisen aikataulukauden alkuun mennessä.

Ensimmäinen tämän lain mukainen verkkoselostus on julkaistava viimeistään kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta. Ratahallintokeskuksen on kuultava tämän pykälän 4 momentissa tarkoitettuja ratakapasiteetin hakijoita ehdotuksestaan verkkoselostukseksi ennen tämän lain voimaantuloa.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset ensimmäisen tämän lain mukaisen aikataulukauden alkamisesta, ratakapasiteettia koskevien hakemusten ensimmäisestä määräajasta sekä ensimmäisestä 20 §:ssä tarkoitettua aikatauluehdotuksen antamisesta.

Rataverkkolain 6 §:n nojalla annettuja Ratahallintokeskuksen määräyksiä sovelletaan sellaisinaan siihen saakka, kunnes niiden soveltamisesta muuta säädetään tai määrätään. Rataverkkolain 12 §:ään perustuvat tai Ratahallinto-

keskuksen myöntämät yksityisraideiliittymäluvat jäävät sellaisinaan voimaan.

Laki Ratahallintokeskuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Ratahallintokeskus

Ratahallintokeskus on liikenne- ja viestintäministeriön alainen virasto, joka toimii valtion rataverkon haltijana ja rautatieviranomaisena.

3 §

Johtokunta

Ratahallintokeskuksella on johtokunta, jonka jäsenet määrää valtioneuvosto neljäksi vuodeksi kerrallaan.

4 §

Asetuksenantovaltuus

Tarkemmat säännökset Ratahallintokeskuksen tehtävistä, johtokunnasta ja viraston sisäisen hallinnon järjestämisestä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

5 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta .

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

2 §

Ratahallintokeskuksen tehtävät

Ratahallintokeskuksen tehtävänä on huolehtia rataverkon ylläpidosta ja kehittämisestä, rautatieliikenteen liikenneturvallisuudesta, radanpiitoon ja rautatieliikenteen harjoittamiseen liittyvistä viranomaistehtävistä sekä alan kansainvälisestä yhteistyöstä.

Ratahallintokeskus huolehtii tarkastusmaksujen perimisestä ja siihen liittyvistä tehtävistä rautateiden joukkoliikenteessä siten kuin siitä joukkoliikenteen tarkastusmaksusta annetussa laissa (469/1979) säädetään.

Laki

Euroopan laajuisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuudesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan Euroopan laajuisen rautatiejärjestelmän yhteentoimivuudesta 28 päivänä kesäkuuta 2002 annetun lain (561/2002) 3 §:n otsikko ja 3 momentti, 5 §:n 2 momentti ja 8 §:n 3 momentti, sekä *lisätään* 3 §:ään uusi 3 ja 4 momentti, jolloin muutettu 3 momentti siirtyy 5 momentiksi, seuraavasti:

3 §

Euroopan laajuista rautatiejärjestelmää koskevat vaatimukset

— — — — —
 Ratahallintokeskuksen päätöksellä annetaan olennaisia vaatimuksia täydentävät tarkemmat määräykset rautatieliikenteen turvallisuuden varmistamiseksi valtion rataverkolla:

- 1) radanpidosta, ratalaitteista ja ratarakenteista;
- 2) rautateiden liikkuvasta kalustosta ja sen käyttämisestä liikenteeseen; sekä
- 3) 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen ja muiden osajärjestelmien käytön yhteensovittamisesta.

Ratahallintokeskus voi päätöksellään erityisen painavasta syystä poiketa tämän pykälän 3 momentin nojalla antamista määräyksistä.

Tämän pykälän mukaisia vaatimuksia noudatetaan osajärjestelmien ja yhteentoimivuuden osatekijöiden suunnittelussa, valmistuksessa, markkinoille saattamisessa, käyttöönotossa, parantamisessa, uudistamisessa ja käytössä.

5 §

Osajärjestelmän käyttöönottolupa

— — — — —
 Ratahallintokeskuksen on myönnettävä käyttöönottolupa sellaisille osajärjestelmille, jotka täyttävät 3 §:n mukaiset vaatimukset. Ratahallintokeskus voi myöntää käyttöönottoluvan

määräaikaisena sekä sisällyttää siihen rajoituksia ja ehtoja, joilla varmistetaan 3 §:n mukaisten vaatimusten noudattaminen. Käyttöönottoluvan myöntämisen edellytykset tai käyttöönottoluvan ehdot eivät saa olla ristiriidassa olennaisten vaatimusten kanssa.

8 §

Ilmoitetun laitoksen tehtävät

— — — — —
 Ilmoitettu laitos voi teettää alihankkijalla osatoimenpiteitä tässä pykälässä tarkoitettujen tehtäviensä suorittamisessa, jos alihankkija täyttää 7 §:n 1 momentin mukaiset ilmoitetun laitoksen nimeämisestä koskevat edellytykset lukuun ottamatta momentin 1 kohdan vaatimuksia ja jos alihankkija suorittaa tehtävät tässä laissa taikka sen nojalla säädettyjen tai määrättyjen vaatimusten mukaisesti. Ilmoitettu laitos vastaa alihankintana teettämistään toimenpiteistä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-

ta .
 Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Lain 3 §:ssä tarkoitettuihin Euroopan laajuis-
 ta rautatiejärjestelmää koskeviin vaatimuksiin ja pykälän nojalla annettaviin säännöksiin ja määräyksiin sekä lain 5 §:ssä tarkoitettuun osajärjestelmän käyttöönottolupaan sovelletaan lain 15 §:ää.

Laki

rautatiekuljetuslain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 15 päivänä joulukuuta 2000 annetun rautatiekuljetuslain (1119/2000) 2 § seuraavasti:

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta .

Rautatieyritys

Tässä laissa tarkoitetaan *rautatieyrittäjä*
rautatielain (/200) 2 §:n 1 kohdassa tarkoitet-
tua rautatieyrittäjästä .

Helsingissä 17 päivänä helmikuuta 2003